

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

PINEHAS • פִּינְחָס

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (7"sr) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Kanay

Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2012 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. Makaleye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Pinehas, Tora'da gördüğümüz ilk "*kanay*" örneğidir. [Bu sözcük, Tanrı'ya karşı işlenen bir suçu sanki kendisine karşı işlenmiş gibi algılayan ve buna kıskançlıkla, ödün vermez bir tutumla karşılık veren kişiyi belirtir.] Pinehas'ın hikâyesi daha ileride, Tanah'ta yine aynı terimle özdeşleştirilen diğer tek sima olan Eliyau A-Navi'nin yaşamında da yankılanır. Ama Pinehas kimdi? Geçen hafta okuduğumuz Balak *Peraşa*'sında görüldüğü üzere, Bilam Bene Yisrael'e beddua etmekte başarısız olunca, Moav'lı kadınları, Yisrael erkeklerini baştan çıkarıp, sonra da putperest tapınmaya sevk etmeye ikna etmişti. Plan başarılı olunca Tanrı'nın öfkesi uyanmış ve ölümcül bir salgın başlamıştı. Sonra, Şimon kabilesi liderlerinden Zimri aleni bir şekilde Midyan'lı bir kadını kampın içine getirdi ve herkesin gözleri önünde onunla günah işledi. Pinehas, belki de Moşe'nin tereddüdünü hissettiği için – zira ne de olsa Moşe de Midyan'lı bir kadınla evliydi – harekete geçti. Hem Zimri'yi hem de kadını öldürdü ve salgın sona erdi. Tanrı bunun ardından Pinehas'a bir "barış antlaşması" verdi. Bu bir mesaj içermekteydi: Pinehas'ın şiddete başvurarak davranmasına bir daha hiçbir zaman gerek olmayacaktı.

Diğer *kanay*ımız Eliyau'nun hikâyesi Kral Ahav ve Kraliçe İzevel'le başlar. Bu hükümdar çift, kralığa Baal tapınmasını sokmuştu. Eliyau Baal'a tapınanların itibarını sarsmak amacıyla devreye girmişti.

Pinehas ve Eliyau, her ikisi de inanç kahramanlarıdır. Başka kimsenin harekete geçmeyi göze alamadığı kriz zamanlarında öne çıkmışlardır. Hayatlarını riske atmışlar, Tanrı'nın ve halkın uğuruna eyleme geçmişlerdir. **Yine de, her iki *kanaya* yönelik yaklaşım derin bir çelişki sergilemektedir.**

Bundan ne öğrenebiliriz? *Kanay*lığa karşı temkinli mi olmamız gerekir, yoksa bu insanları birer rol modeli olarak mı görmeliyiz? Ne de olsa Bizzat Tanrı da Tora'da "*kanay*" olarak tarif edilmektedir.

Eliyau'nun hikâyesinde, Tanrı ona bir kasırğa, deprem ve ateş gösterir ve bunların ardından tiz, dingin bir ses gelir. Buradaki mesaj, Tanrı'nın, şiddet ifade eden diğer üçünde değil, o tiz ve dingin seste bulunabileceğidir. Tanrı bunların ardından Eliyau'ya neden orada olduğunu sorar. Eliyau "*A-Şem Adına büyük bir kıskançlık duydum*" sözleriyle cevap verir. Tanrı ona şiddette değil, nezakette bulunduğunu göstermek istemiştir. Ama Eliyau Tanrı'nın mesajını anlamamıştır. Bunun üzerine Tanrı, Eliyau'ya, halefi olarak Elişa'yı atamasını söyler.

Hem Pinehas hem de Eliyau, kıskanç ve ödünsüz davranışları nedeniyle Tanrı tarafından nazikçe paylanmıştır.

Bu ahlaki temkinin sebebi nedir? Çünkü *kanay*, normal yasal sınırlamaların dışına çıkan biridir. Eliyau normalde yasak bir eylemde bulunarak Bet Amikdaş dışında *korban* gerçekleştirmiştir. Pinehas ne kral ne de yargıçtı, ama buna rağmen kanunu kendi ellerine almıştı. Yahudi kanunu bu gibi eylemlere ancak en acil durumlarda ve sadece son çare olarak izin verir. Ahasal açıdan Pinehas'ın eylemi kanuna uygundur, ama teşvik edilmez. Talmud bunu "*alaha veen morin ken*" – "Alaha böyledir, ama bu yönde talimat verilmez" sözleriyle ifade eder. Çünkü eğer Zimri dönüp nefsi müdafaa ile Pinehas'ı öldürseydi, bu konuda suçlu olmayacaktı. Eğer Pinehas yapmak üzere olduğu eylemin caiz olup olmadığını sormak için mahkemeye başvursaydı olumsuz yanıt alırdı. Ve eğer ölümcül darbesini Zimri günah işlemeyi tamamladıktan sonra indirseydi, bu yaptığı cinayet sayılırdı. Bir *kanay*, doğrucu bir intikamla eyleme geçtiği zaman bir anlamda Tanrı adına hareket etmektedir. Raşi'nin "Pinehas, içlerinde Benim Adına kıskançlıkla davranarak, gazabımı Bene-Yisrael'in üzerinden geri çevirdi" pasuğu hakkında söylediği gibi, Pinehas "Benim intikamımı aldı ve benim göstermem gereken öfkeyi gösterdi" (Raşi'nin Bamidbar 25:11 açıklaması). İşte dikkat etmemiz gereken nokta burasıdır. Yahudiler olarak bize "Tanrı'nın yollarında yürümemiz" ve O'ndan öğrendiğimiz nitelikleri taklit etmemiz söylenmiştir. "O nasıl merhametli ve lütufkâr, sen de merhametli ve lütufkâr ol." Ama bu ilke, intikam konusunda geçerli değildir. Tanrı yargılamadan hüküm verebilir – çünkü O her şeyi zaten bilmektedir. Biz ise bunu yapamayız. Çünkü ya yanılıyorsak? **Adaletin belli başlı türleri yalnızca Tanrı'nın yetkisi altındadır.**

Kanay tehlikeli bir yolda yürümektedir. Bu yolu ancak en kutsal bireyler ve yalnızca hayatta bir kez, tüm halk risk altındayken ve başka bir seçenek olmadığı zaman seçebilir. **Dini yaşamda hiçbir şey şevkli tutku kadar riskle yüklü ve hiçbir şey Tanrı'nın Eliyau'ya öğrettiği, Tanrı'nın güç kullanımında değil, günahkârı günahından döndüren tiz, dingin seste bulunduğu gerçeği kadar ikna edici değildir. İntikama geline – o yalnızca Tanrı'ya aittir.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Öfke nedeniyle harekete geçmekle adalet uğruna harekete geçmek arasındaki farkı ayırt edebilir misiniz?
2. Pinehas gibi biri, kahramanca bir duruş sergiledikten sonra bile neden liderlik etmek üzere seçilmemiş olabilir?
3. İnsanı iyi bir lider yapan nedir? İdeal liderlik nitelikleri farklı bağlamlarda değişkenlik gösterebilir mi?

Kısaca Peraşa

Aaron'un torunu Pinehas, Zimri ve bir Midyan'lı kadını öldürerek sergilediği *kanay* tavrı nedeniyle bir barış antlaşması ve Koenlik payesiyle ödüllendirilir. Yapılan bir nüfus sayımında, yirmi ile altmış yaş arasındaki erkeklerin sayısı 601.730 olarak tespit edilir. Tanrı, Moşe'ye Erets Yisrael'in kura ile paylaşılması talimatını verir. Tselofhad'ın kızları, ardında erkek bir evlat bırakmadan ölen babalarının Erets Yisrael'deki payının kendilerine verilmesi talebinde bulunurlar. Talepleri kabul edilir ve bu, yeni bir miras kanununun tesisine vesile olur. Moşe kendisine halef olarak Yeoşua'yı tayin eder. *Peraşa*'mız gündelik *korban*ların yanı sıra Şabat, Roş Hodeş ve yıl içindeki başlıca bayramlarda gerçekleştirilen ek *korban*ların ayrıntılı bir listesiyle sona erer.

PERAŞA ÜZERİNE

YAZAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

RABİ SACKS'IN FELSEFESİ

Derinlere Dalmak

Kanaylık için uygun bir yer ve zaman vardır, ama bu gibi durumlar son derece nadirdir. *Kanaylar*, Romalılar yerine birbirleriyle çatışarak Yeruslayim'in yıkılmasında önemli bir rol oynamışlardır. Bu olayda, bu adamların her biri, hak ve adalet uğruna hareket ettiklerinden emin olmasına rağmen, benimsedikleri *kanay* tavrı yanlıştı. Dahası, kan dökmek kutsal ibadet ile bağdaşan bir şey değildir – bu nedenle Kral David'in bile Bet Amikdaş'ı inşa etmesine izin verilmemiştir.

İşte bu nedenle, Kotzk'lu Rabi Menahem Mendel, bir *kanayın* liderlik edemeyeceğini kaydetmiştir. Pinehas ve Eliyau'nun her ikisi de ulusal bir kriz anında Tanrı'nın onurunu cesurca savunmuş olmalarına ve bu cesaretleri nedeniyle övülmelerine rağmen, aynı zamanda bu tavır yüzünden nazıkçe paylanmışlardır da. Pinehas yargısız infazda bulunmuştu ki bu, normal herhangi bir koşulda bizim yapmamamız gereken bir şeydir. Daha sonraları Eliyau'ya da, Tanrı'nın ateş veya hiddette değil, tiz, dingin bir seste bulunduğu öğretilmiştir.

Bir *kanay*, haklı olduğunu düşündüğü bir öfkeyle hareket eder, ama eyleminin kökünde yine de öfke vardır. Alahasal yönden bir *kanayın* eylemleri tanınır, ama teşvik edilmez. *Kanaylık*, kanunsuzluğa tehlikeli biçimde yaklaşan bir tutum olarak değerlendirilir. Gerçek liderlik ve kutsiyet, doğru olduğuna inanılan şiddette değil, itidal, şefkat ve sürece bağlılıkta yatar.

- Eliyau ve Pinehas gibi *kanay* tavrıyla hareket etmek hangi koşullarda haklı görülebilir?

Peraşa Aktivitesi

Şimon Düşünüyor ki...

“Şimon diyor ki” oyununun bir varyasyonu olan bu oyunda komutlar, duygu veya tepkiler şeklinde olacaktır: “Şimon diyor ki, gerçekten de sinirlenmiş gibi davran!” veya “Şimon diyor ki, süper gururlu görün!” veya “Kendini zorbaca davranan birine karşı duruyormuş gibi hisset!”

Şimon diyor ki oyununun bu versiyonu, büyük duyguları eğlenceli ve abartılı yollarla ifade etmenize olanak sağlar. Aynı zamanda size, doğruyu savunmak için öne çıkmanın her zaman ciddi olmayı gerektirmediğini hatırlatır. Bazen sadece tutkunuzu, cesaret ve yürekle ortaya koymanız yeterlidir!

Şimon diyor ki oyununda ifade etmesi en kolay duygularınız hangileriydi? Hangi duyguları göstermek size daha zor geldi?

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Bir Hattı Aşmak

Noa, Jordan'ın bir sonraki adımında ne yapacağını hiçbir zaman kestiremiyordu. Sanki Jordan, şahsen yedinci sınıfın en önemli öğrencisi olduğunu düşünüyor gibiydi. Yaptığı küçük şeyler – diğer çocukların futbol topunu ulaşamayacakları bir yere fırlatması, sınıf arkadaşları derste bir hata yaptıkları zaman onlarla alay etmesi ve okul servisinde küçük çocukları iterek önlerine geçmesi – onu fazlasıyla rahatsız ediyordu, ama Noa bu konuda yapabileceği hiçbir şey olmadığını farkındaydı.

Bir gün, öğle yemeği sırasında Jordan, o ana kadar sabırla beklemiş olan son dört çocuğun önüne geçerek geriye kalan tüm kurabiyeleri kaptı. Son kırıntısına kadar! Yael, sınıfa yeni katılan sessiz kız, sesini yükselterek oradaki herkesi şaşırttı. “Hmmm, Jordan... Bence bu gerçekten de hiç adil değil.” Jordan dönerek Yael'in karşısında kabardı. “Senin ne düşündüğün kimin umurunda?!”

Noa'nın yüreği hızla atmaya başlamıştı. Yael'i pek iyi tanııyordu, ama bir zorbanın karşısında onu yalnız bırakmanın doğru olmayacağını biliyordu. “Benim umurumda” dedi. “Yael haklı. Böyle hiçbir şey olmamış gibi insanları iterek öne geçemezsin. Üstelik geri kalan beş kurabiyenin hepsini aldın. Herkesin bir kurabiyeye hakkı olmalı.” Ama Jordan etkilenmemişti. “Bu bir öğle yemeği; kanun değil” diye alay etti.

Parmakları açıkça titrer halde, Noa sıranın önüne geçti ve Jordan'ın karşısına çıktı. Onun tepsisindeki beş kurabiyeden dördünü alarak onları, bekleyen diğer çocuklara dağıttı. Bunu yaparken Yael'e doğru başını sallamayı da ihmal etmedi.

Jordan memnuniyetsiz bir ifadeyle oradan uzaklaştı. Ve mesele böylece kapandı. Noa bağırmamıştı. Şiddete başvurmamıştı. Sadece adalet için ileri doğru bir adım atmıştı. Bazen, diye düşündü tekrar yerine otururken, sesinizi yükseltmek gerekir. Sonra da oturmak için yanına gelen Yael'e gülümsedi.

- Hangi sosyal durumlarda doğru olanı yapmak daha zor olmaktadır?

AFTARA ÜZERİNE

YAZAN: RABİ BARRY KLEINBERG

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara

Melahim I 18:46-19:21

Bu haftaki *Aftara*, Baal peygamberleri karşısındaki dramatik zaferinin ardından Peygamber Eliyau'yı konu etmektedir.

A-Şem'in verdiği güçle, Eliyau, Ahav'ın savaş arabasının önünde Yizreel'e kadar koşar. Ama Kraliçe İzevel, Eliyau'nun yaşamını tehdit edince, Eliyau korkuyla çöle kaçar ve burada ümitsizliğe düşerek ölmek için dua eder. Bir melek ona su ve yiyecek tedarik eder ve Eliyau kırk günlük bir yolculukla Horev Dağı'na varır.

Oraya geldiğinde Eliyau bir mağaraya saklanır ve Tanrısız tezahürlere tanık olur. Tanrı kasırgada, depremde veya ateşte değil, tiz, dingin bir sestir. Tanrı, Eliyau'ya güvence verir ve onu görevlendirir. Hazael'i Aram kralı olarak, Yeu'yu Yisrael kralı olarak ve Elişa'yı da kendi halefi peygamber olarak atayacaktır.

Eliyau mağaradan ayrılır ve Elişa'yı tarlada çalışırken bulur. Ona kendisini takip etmesini söyler. Elişa onun ardından gitmek için her şeyi terk eder. Böylece peygamberliğin meşalesi bir sonraki nesle devredilmiş olur.

- Eliyau ve Elişa hakkındaki mucizevi hikâyelerden herhangi birini hatırlıyor musunuz?

Fikriniz Nedir?

1. Eliyau'nun Horev'e yaptığı yolculuk sırasında geçen günlerin sayısı size herhangi bir şey hatırlatıyor mu?
2. Tanrı nasıl "tiz, dingin bir seste" olabilir? Sizce bunun anlamı ne olabilir?

TANAH'TAN BAĞLANTILAR

Peraşa ve Aftara Arasındaki İlişki

Bu hafta *Peraşa* ile *Aftara* arasındaki açık bağlantı, hem Pinehas hem de Eliyau tarafından *A-Şem* Adına sergilenen benzersiz kıskançlık, yani *kanaylıktır* (İbranicesi: *kanaut*). Hahamlarımızın öğretilerinde “Pinehas Eliyau’dur” dendiği de dikkate değerdir. Bunun ne anlama geldiği tam olarak açık değildir. Basitçe, iki adamın aynı nitelikleri sergiledikleri anlamına geliyor olabilir. Rabi Şimşon Refael Hirsch, Pinehas tarafından sergilenen *kanaylık* ruhunun, Eliyau’da ebediyen yaşamaya devam ettiğini belirtir. Ancak iki *kanay* arasındaki öne çıkan bir fark, Pinehas ödüllendirirken, Eliyau’ya herhangi bir ödül verilmemesidir.

Peraşa ve *Aftara* arasındaki bir diğer bağlantı da, yeni bir lider tayinidir. Moşe, *A-Şem*’den, kendi ölümünden sonra halkın başına geçecek bir lider atamasını istemektedir. Eliyau da canının alınması için dilekte bulunmakta ve Tanrı ona, Elişa’yı kendi halefi olarak ataması talimatını vermektedir.

Ancak iki anlatım arasında dikkate değer bazı farklar da vardır. Moşe’ye öleceği Tanrı tarafından bildirilirken, Eliyau kendi canının alınmasını istemektedir. Moşe bir halef tayin edilmesini isterken, Eliyau’ya kendisine bir halef ataması emredilmektedir.

Moşe ve Eliyau’nun yaşamlarının sona erme şekillerini karşılaştırmak da ilgi çekici olabilir. Tora’nın metni sona ererken Moşe bir dağın başında ölür ve mezarının tam yerini kimsenin bilmediği ve hiçbir zaman da bilemeyeceği kaydedilir (Devarim 34:6). Eliyau ise bir kasırga eşliğinde, ateşten atların çektiği ateşten bir arabayla göklere alınır. Eliyau’nun ileride Maşiah’ın yolunu hazırlamak üzere geri döneceği söylenir. Eliyau ayrıca birçok *midraş* hikâyesinde, bilgeliğini paylaşan rehber bir varlık olarak karşımıza çıkar.

NEVİİM KİTAPLARI BAĞLAM

Melahim Kitabı

Eliyau’nun Yahudi halkının peygamberi olarak görev yaptığı dönem, derin bir dini krize ve siyasi istikrarsızlığa sahne olmuştu. Kral Şelomo’nun hükümdarlığının ardından krallık, kuzey (Yisrael) ve güney (Yeuda) krallıkları olarak ikiye bölünmüştü. Kral I. Yarovam altın buzağlarla putperest tapınmayı kurumsallaştırmıştı. Ahav’ın dönemine gelindiğinde ise putperestlik sadece hoşgörüyle karşılanan değil, baskın konumdaki bir olgu haline gelmişti. Eliyau’nun böylesine sert bir yaklaşıma başvurmasının sebebi de bu olsa gerektir. Eliyau halkın davranışında dramatik bir değişikliğe ihtiyaç duyulduğunu görmüştü.

Rabi Sacks, bu haftaki *Aftara*’dan, Tanrı’nın “tiz, dingin bir seste” bulunduğunu belirten pasuğu birçok kez alıntılardı. Bir yazısında şöyle demişti: **“Tanrı, Eliyau’ya bir mesaj veriyordu: Sahte peygamberler güce inanırlar... Eliyau’nun, kanaylığın derinden tehlikeli bir şey olduğunu öğrenmesi gerekiyordu... [Kanaylık] muharebeyi kazandırır, ama savaşı kazandırmaz. Sevgi değil, korku yaratır. Kutsal kılmaya niyetlendiği amacın ta kendisinin kutsiyetine halel getirme riskini taşır. İnanç ise, tamamen farklı bir sesle konuşarak, bizi, Robert Kennedy’nin ince ifadesiyle ‘insanın vahşiliğini uysallaştırmaya ve bu dünyadaki yaşamı nazik hale getirmeye’ ikna etmeye çalışır.**

Din, gerçeği güç kullanarak dayatmaya çalıştığı zaman başarısız olur – gerçek ne olursa olsun ve güç nasıl bir güç olursa olsun. İnanç, göklerin şifa veren hakikatleriyle konuşmayı ancak kendisini dünyevi güçten arındırdığı zaman öğrenir...

Biz bunu anlayana kadar: iyi erkekler ve kadınlar, özgeci sebeplerle kötülük edecekler, insanları tam da Kendisi'ne hizmet edilmesini amaçladıkları Tanrı'dan uzaklaştıracaklardır. Niyetlerinin saflığı, dökmeye niyetlendikleri kanı temizlemeyecektir."

Haftanın Alıntısı

"Zaman zaman sosyal dünyanın gürültü ve şamatasından bir adım geri çekilip, çölün dinginliğini kalplerimizde yaratmaya ihtiyacımız vardır. O çöl sessizliğinin içinde, Tanrı'nın bize, sevildiğimizi, duyulduğumuzu, Tanrı'nın ebedi kolları tarafından kucaklandığımızı ve yalnız olmadığımızı söyleyen o dingin, tiz sesini, 'kol demama daka'yı duyabiliriz."

The Sound of Silence [Sessizliğin Sesi], Bamidbar, Covenant & Conversation

Biraz Daha Düşünelim

İnsanlara, Tanrı'yı kasırgada değil, "tiz, dingin seste" duymayı nasıl öğretebiliriz?

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: [@RabbiSacks](https://www.instagram.com/RabbiSacks).

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks